

Doarpswurk beweegt

We houden van Fryslân. We houden van de ruimte, van de rust. We voelen ons thuis in de authentieke dorpen, ervaren de positieve kanten van de Friese gemeenschapszin. En we zetten ons in om al deze kwaliteiten te behouden, zonder stil te staan. En dat is maar goed ook, want Fryslân is in beweging. En dus bewegen wij mee.

Jaarbericht 2014

Dit jaarbericht is een overzicht van de werkzaamheden en activiteiten die de medewerkers van Doarpswurk en de vele vrijwilligers in de Friese dorpen in 2014 hebben uitgevoerd. Het is slechts een greep uit de vele projecten die zich richten op de leefbaarheid van het Friese platteland. Doarpswurk adviseert en begeleidt de dorpsbelangen, dorpshuisbesturen en burgerinitiatieven in hun streven naar een leefbaar platteland en staat daarmee midden in de samenleving die gekenmerkt wordt door een terugtrekkende overheid en eigen initiatief. Dit jaarbericht geeft een indruk van de dynamiek en gemeenschapszin van dorpsgemeenschappen en de rol van Doarpswurk daarin.

Zo luidt de inleidende alinea van de missie en visie van Doarpswurk zoals die in 2014 op papier is gezet. Het jaar 2014 was voor Doarpswurk een jaar van herijking en nieuw elan. In een tijd van een terugtrekkende en bezuinigende overheid en burgers die met eigen initiatieven aan de leefbaarheid van hun dorp of streek werken, moet ook Doarpswurk opnieuw positie bepalen.

De missie van Doarpswurk is het ondersteunen en stimuleren van initiatieven die de leefbaarheid op het Friese platteland versterken. De verantwoordelijkheid ligt bij de dorpen zelf; Doarpswurk ondersteunt dorpsbelangen, dorpshuizen en burgerinitiatieven die de gemeenschapszin in dorpskernen versterken. Daarmee leveren we een zichtbare bijdrage aan duurzame leefbaarheid van het Friese platteland. Om die ambitie waar te kunnen maken, willen we ons proactief, innovatief, toegankelijk en zichtbaar opstellen. Dat wil zeggen: anticiperen op nieuwe ontwikkelingen, niet afwachten maar zelf initiatief tonen, klantgericht, aanspreekbaar, resultaatgericht en zichtbaar. Dit betekent een omschakeling voor de medewerkers van Doarpswurk en een andere manier van werken. De organisatie zal zich ondernemender moeten gaan opstellen en zich meer moeten profileren. We zullen meer moeten laten zien wie we zijn, waar we staan en wat we doen. Ik zie het als mijn taak als directeur om ervoor te zorgen dat we meedoen met maatschappelijke discussies en laten zien waar wij en onze doelgroep voor staan. Op de Inspiratiedag van 21 november hebben we onze ambities gedeeld met onze achterban en hebben we samen gezocht naar de kernpunten voor de komende jaren. Elders

in dit jaarverslag is meer over deze dag te lezen. Wij zijn niet de enige organisatie die zich inzet voor een leefbaar platteland. Op tal van gebieden werken we al samen met partners zoals Partoer, de Friese Milieu Federatie, Keunstwurk en andere maatschappelijke instellingen. We zijn geen concurrenten, maar kunnen elkaar versterken en deze samenwerking willen we de komende jaren nog meer nadruk geven. Ook de relatie met de overheden zoals gemeenten en provincie verandert. Doarpswurk 'makelt en schakelt' tussen dorpen en gemeenten en provincie en zet processen in gang die gemeente- en regiogrenzen overschrijden. We informeren dorpskernen over overheidsbeleid en informeren de provincie over wat speelt in de dorpskernen, zodat deze informatie gebruikt kan worden in nieuw beleid. Daarnaast wordt onze netwerkfunctie steeds belangrijker. Nu dorpen steeds meer het heft in eigen hand nemen en eigen initiatieven opzetten, is het belangrijk dat ze aan de juiste informatie kunnen komen en ervaringen kunnen delen. Het Netwerk Duurzame Dorpen voorziet in deze behoefte en breidt zich nog steeds uit.

Een belangrijke bindende factor voor het Friese platteland en de dorpskernen is de taal. De taal vormt de kern van leefbaarheid en daarom zullen we deze zelf ook meer gebruiken. Doarpswurk werkt samen met instellingen als de Ried fan de Fryske Beweging en de Afûk aan een actiever gebruik van het Fries. Als 'Grinslander' heb ik hier na mijn aanstelling als directeur van Doarpswurk meteen invulling aan gegeven door een cursus Frysk te gaan volgen. Zo zijn we op alle fronten klaar voor de toekomst.

Jan Hendrik Jansen
Directeur

“ Het moment van Lysbeth Andela

Als ondersteuner verzorg ik werkzaamheden op het gebied van beheer, financiën, persooneels- en salarisadministratie, communicatie en algemene secretariële zaken. Het contact met de doelgroep is vooral via telefoon en mail. Op de Inspiratiedag op 21 november ontmoet je deze mensen in een andere context. Voor de adviseurs is dat normaal, maar voor mij niet. De Inspiratiedag was voor mij het hoogtepunt van 2014. Om te organiseren én om mensen te ontmoeten.

Duorsume Doarpshuzen

Duurzaamheid is een belangrijk item binnen Doarpswurk. In dorpshuizen komt dit onderwerp op meerdere vlakken terug. Het project Duorsume Doarpshuzen richt zich op de ontmoetingsfunctie van het dorps huis en op het milieu. Voor beide is het van belang dat ze in stand worden gehouden.

Een dorps huis is de centrale ontmoetingsplek van een dorp waar bewoners elkaar ontmoeten, initiatieven worden geboren en uitgevoerd en dienstverlening plaatsvindt. Ontwikkelingen op het gebied van zorg en welzijn en het verdwijnen van veel voorzieningen uit het dorp, maken de rol van het dorps huis steeds belangrijker. Aan de andere kant hebben veel dorpshuizen te maken met een terugloop van activiteiten doordat er minder verenigingen actief zijn en mensen minder besteden. 'Het is voor veel dorpshuizen moeilijk om genoeg inkomsten te genereren. Om dan toch de exploitatie rond te kunnen krijgen, moet je naar de

kosten kijken. In energiekosten is nog wel een slag te maken', zegt Minne Hovenga van Doarpswurk. Het project Duorsume Doarpshuzen maakt een dubbel slag: minder energiekosten voor de penningmeester en minder energieverbruik voor het milieu. Binnen het project staat het verbruik, de besparing en de opwekking van energie centraal. Als eerste wordt middels een EPA-scan (Energie Prestatie Advies) gekeken naar het verbruik en de mogelijke besparing van energie. Bijvoorbeeld door gedragen organisatie te veranderen, energiezuiniger apparatuur te gebruiken en technische ingrepen zoals isolatie toe te passen. Veel dorpshuizen

willen daarnaast eigen energie opwekken, vaak in de vorm van zonne-energie. Ook deze mogelijkheid wordt binnen het project uitgewerkt. Doarpswurk maakte voorbeeldberekeningen hoe een dergelijke investering financieel rond te zetten is. Zo zijn er verschillende subsidieregelingen, maar er kan ook worden gewerkt met een externe partij (ESCO, energie service compagny) die de financiering voor zijn rekening neemt.

In 2014 is in de gemeenten West -en Ooststellingwerf een pilot op het gebied van verduurzaming van dorpshuizen uitgevoerd. Deze is het uitgangspunt van het project Duorsume Doarpshuzen. Verschillende andere gemeenten zijn bezig met de ontwikkeling van plannen op het gebied van de verduurzaming van dorpshuizen. Doarpswurk heeft gesprekken gehad met de gemeenten Achtkarspelen en De Friese Meren over een gemeentebreed project. Daarnaast geven veel dorpshuizen aan interesse te hebben voor het plaatsen van zonnepanelen.

“ Het moment van Minne Hovenga

In 2014 zijn er grote stappen gezet in de gemeenten Oost- en Weststellingwerf op het gebied van verduurzaming van dorpshuizen. De federaties van dorpshuizen hebben plannen gemaakt die door de gemeentes en provincies zijn omarmd en die zijn of worden uitgevoerd. Het geeft voldoening als je ziet dat samenwerking resultaat oplevert en dat vrijwillige inzet in die zin wordt beloond. En dat ik vanuit Doarpswurk daarin coördinerend en verbindend een steentje heb kunnen bijdragen, geeft onze rol maar weer eens aan. Niets meer, niets minder.....

“ Het moment van Nynke Talstra

De Masterclass Leefbaarheid op 10 december was voor mij een hoogtepunt in 2014. Ik houd van dingen organiseren, maar ook van het inhoudelijk aspect. De masterclass was ook een voorbeeld van de samenwerking met andere organisaties die steeds meer plaatsvindt. Bijvoorbeeld met Partoer, de provincie en Sport Fryslân. We zien elkaar minder als concurrenten en vullen elkaar meer aan. Je merkt het effect.

Talint foar Fryslân

Janine Moes is in 2014 het team van Doarpswurk komen versterken. Als trainee duurzame dorpsontwikkeling was ze betrokken bij verschillende projecten, waaronder Netwerk Duurzame Dorpen waar ze mede verantwoordelijk was voor de communicatie, het organiseren van bijeenkomsten en het meedenken over de toekomst van het Netwerk. Samen met Minne Hovenga heeft ze het projectplan Duorsume Doarpshuzen opgesteld, en samen met Nynke Talstra de Buurtmeter onder de aandacht van dorpen gebracht zodat zij de leefbaarheid van hun dorp in kaart kunnen brengen. Het traineeschap is een gesubsidieerde werkplek en onderdeel van het programma 'Talint foar Fryslân' van de provincie Fryslân. Dit project heeft tot doel jonge talenten aan werkervaring te helpen. Janine rondde in 2012 haar HBO-studie milieukunde af, na eerst bijna tien jaar in de toeristische sector te hebben gewerkt. Haar aandacht gaat vooral uit naar duurzaamheid en de wijze waarop je dat in je organisatie en dorp kunt doorvoeren. Daarvoor volgde ze een training bij The Natural Step, een wereldwijde organisatie die zich inzet voor duurzaamheid. 'Ik heb geleerd op een andere manier naar duurzaamheid te kijken en dit onderwerp voor iedereen toegankelijk te maken. In dorpsvisies bijvoorbeeld is duurzaamheid ook mee te nemen. Een toekomstbestendig dorp is een vorm van duurzaamheid.' Janine voelt zich thuis bij Doarpswurk. 'Ik ben een volwaardige collega en vind het een stukje maatschappelijk verantwoord ondernemen, dat je iemand de gelegenheid en ruimte biedt om te leren.'

Nieuwbouw, verbouw, herbouw

Enkele kleine aanpassingen, een grondige verbouwing of een volledig nieuwe accommodatie: de ontwikkelingen op het gebied van dorpshuizen gaan altijd door. Doarpswurk adviseert en begeleidt de dorpen in wat soms een lang traject is; van haalbaarheidsonderzoek naar de uiteindelijke ingebruikname. 'We gaan uit van maatwerk: soms is advisering voldoende, soms vragen dorpshuisbesturen meer ondersteuning en hulp', zegt Minne Hovenga.

Minne Hovenga houdt zich namens Doarpswurk vooral met de ondersteuning van dorpshuisbesturen bezig. Ook Titus Sijmonsma begeleidt een aantal dorpen. In 2014 maakten ze (her)openingen van diverse dorpshuizen en multifunctionele centra mee. Kootstertille en Scharnegoutum konden na een lang traject een volledig nieuw mfc in gebruik nemen, terwijl in Hegebeintum, Spannum, Terwispel, Wijckel en Alde Leie een renovatie van het bestaande dorpshuis werd afgerond. Ook de dorpshuizen van Oostrum, Hichtum en Holwerd

werden heropend na een verbouwing. Andere dorpen zitten nog volop in de voorbereidingsfase of de verbouwing zelf, zoals Ried, Sexbierum, Hallum, de Triemen, Vrouwenparochie, Minnertsga, Bontebok, Terwispel en Hantum. Plannen zijn er ook in Donkerbroek, Lippenhuizen, Jonkerslân, Gersloot-Polder, Tjalleberd, Gytsjerk, Veenwouden, Dearsom, Tzummarum en Dronrijp. Húns en Easterlittens zitten in de eindfase.

“ Het moment van Anneke Aans

In 2014 is de vernieuwde website www.dorpshuizen.nl en de vernieuwde vraagbaak voor dorpshuizen gerealiseerd. Dit is een samenwerkingsproject van alle provinciale ondersteuningsorganisaties voor dorpshuizen, waaronder Doarpswurk, onder de vlag van de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen. Het is heel inspirerend dat deze organisaties in Nederland elkaar al jarenlang zo goed kunnen vinden en in nauwe samenwerking met elkaar kennis delen en goede dingen ontwikkelen voor alle dorpshuizen in Nederland. Zo hoeft het wiel niet steeds weer te worden uitgevonden.

Wie gaat dat betalen?

Dorpen richten zich volop op de veranderingen in de samenleving. Door het verdwijnen van voorzieningen krijgt het dorpshuis een bredere functie, worden nieuwe initiatieven opgezet en werkgroepen gevormd. Heikel punt van al die plannen is de financiering ervan.

Iedere vrijwilligersorganisatie, vereniging of stichting krijgt er steeds vaker mee te maken: te weinig geld om plannen uit te voeren. Daarbij komt dat de subsidies afnemen en de kosten steeds hoger worden. Doarpswurk en Partoer organiseerden daarom in samenwerking met de Friese Vrijwilligerscentrales, Sport Fryslân en Keunstwurk de workshop 'Geldzorgen...zorgen voor geld'. Met vier volgeboekte bijeenkomsten bleek het een schot in de roos. De deelnemers leerden dat er geen standaard aanpak bestaat als het om het vinden van geld gaat,

maar dat ieder project om een eigen aanpak vraagt. Checklists en stappenplannen helpen in de zoektocht, evenals een goed inzicht in subsidies, fondsen en andere mogelijke geldschietters.

De meest voor de hand liggende financieringsvorm was altijd subsidie, maar overheden moeten bezuinigen en keuzes maken. Bovendien is voor het verkrijgen van subsidie altijd een eigen bijdrage van het dorp zelf nodig. Dorpen zijn creatief: rommelmarkten, sponsoracties en de verkoop van oliebolletjes, koeken of bloemzaad, het brengt allemaal geld in het laatje. Zo werd de verbouw van het dorpshuis in Alde Leie bekostigd met het maken van een DVD over het dorp. De werkgroep van het mfc de Jister in Easterlittens gaf aandelen uit om geld voor de uitbreiding bij elkaar te krijgen. In Hantum en omliggende dorpen werd huis aan huis een maquette van het nieuw te bouwen mfc verspreid die kon dienen als spaarpot. In Hantum was ook de start van de Warm Hart Loterij. Deze loterij heeft tot doel

provincie breed projecten te ondersteunen die subsidie tussen wal en schip vallen. Hantum is hier Compagny een goed voorbeeld van, omdat het dorp al tien jaar ijvert voor de bouw van een MFC, maar de financiering niet rond krijgt. De opbrengst van beide acties was overigens nog niet voldoende voor de realisatie van deze wens.

Een financieringsmogelijkheid voor bijvoorbeeld de aanleg van zonnepanelen op een dorpshuis is een ESCo, oftewel 'Energie Service Compagny'. Dit is een externe partij die de financiering voor haar rekening neemt. In Oosthem hebben ze via deze constructie zonnepanelen op het dorpshuis kunnen plaatsen. Installatiebedrijf Sikma plaatste en financierde de zonnepanelen voor, en het dorpshuis betaalt deze af met de besparing op de energierekening. Na 8 jaar zijn de panelen van het dorpshuis zelf.

Dorpstuin Makkum ecologische ontmoetingsplek

Renata Kattenberg, Evelien Barbiers en Pleuny Blanksma horen tot de ‘harde kern’ van de dorpstuin in Makkum. Drie jaar geleden kregen ze een stuk grond tot hun beschikking bij woonzorgcentrum Avondrust waar ze met de aanleg van de dorpstuin konden beginnen. Daarbij richtten ze zich niet puur op de voedselproductie, maar vooral op sociale cohesie en ecologische duurzaamheid.

Het is een ontmoetingsplek voor jong en oud. Letterlijk, want zowel de ouderen uit Avondrust als de kinderen van de basisscholen zijn hier vaak te vinden. Onderdeel van de dorpstuin zijn namelijk de schooltuintjes die er zijn aangelegd en worden onderhouden door de kinderen. De educatieve kant is Renata haar onderdeel. ‘Door kinderen bij de tuin te betrekken, leer je ze nadenken over hun

omgeving en over voedsel. Het gaat daarbij niet alleen om de productie ervan, maar vooral om de beleving, het zaaien, zien groeien en oogsten en het gevoel van de natuur.’

Voedselproductie is niet het hoofddoel van de tuin, benadrukken de drie. Het gaat erom dat zoveel mogelijk Makkumers op hun eigen wijze van de tuin kunnen genieten en er elkaar kunnen

ontmoeten. Daarom zijn er ook fruitbomen geplant en pluktuinen aangelegd, en worden de paden rolstoelvriendelijk gemaakt. Daarnaast hebben ze een ‘babyboomproject’ opgezet en richten ze zich op het gemeentelijk groen om hier eetbare struiken, bomen en kruiden te planten. Ook willen ze letterlijk een groene verbinding maken tussen de scholen en de tuin.

Ze zijn aangesloten bij Netwerk Duurzame Dorpen en hun initiatief blijft niet onopgemerkt. Ze hebben goede contacten met andere dorpstuininitiatieven in de regio en worden benaderd door scholen en andere dorpen met vragen over met name het sociaal-educatieve deel van het project. ‘Je ziet een kanteling in Makkum optreden. Eerst was iedereen erg afwachtend, maar er komt steeds meer enthousiasme’, zegt Pleuny. ‘Mensen moeten wennen, maar je voelt dat het klopt’, valt Evelien bij.

“ Het moment van Johannes de Jong

Springtij Forum op Terschelling was een evenement dat veel indruk op me heeft gemaakt. Op verschillende locaties kwamen ruim vierhonderd mensen uit de nationale en internationale duurzaamheidswereld bij elkaar om zich te buigen over de vraagstukken van deze tijd. Er waren lezingen, workshops en discussies met deskundigen. Je zat met mensen uit de hele wereld om tafel of in een duinpan te praten over duurzaamheid en dan ervaar je dat het een wereldwijd gebeuren is. Dat was erg inspirerend.

Netwerk Duurzame Dorpen wordt steeds groter

Het netwerk wordt steeds groter. Wat begon in Fryslân heeft nu al vertakkingen in Groningen, Drenthe, Noord-Brabant en Zeeland. Ook het aantal organisaties dat zich met het netwerk wil verbinden, groeit sterk.

Netwerk Duurzame Dorpen (NDD) is een ontmoetingsplek van, voor en door dorpen die met duurzaamheid aan de slag zijn of dat willen doen. Het internetplatform werd in 2011 opgezet door Doarpswurk met steun van Provinsje Fryslân en de Stichting DOEN. Het doel is om zoveel mogelijk dorpen en burgerinitiatieven op het gebied van

duurzaamheid met elkaar te verbinden, zodat ze elkaar inspireren en van elkaar kunnen leren. Via het netwerk kunnen ze ook in contact komen met deskundigen.

Centraal punt in het netwerk is de website, die wordt beheerd door Johannes de Jong van Doarpswurk. Op de website is veel informatie over de verschillende initiatieven en projecten te vinden, dat dorpen weer kunnen gebruiken die met hetzelfde thema aan de slag willen. Filmpjes maken de informatie extra toegankelijk. Daarnaast zijn er links naar de vele samenwerkingspartners binnen het netwerk.

In Fryslân waren eind 2014 ruim tachtig dorpen aangemeld bij het NDD, voor heel Nederland stond de teller toen op ruim 130. De initiatieven in de dorpen hebben allemaal te maken met duurzaamheid en zijn deels ondergebracht in verschillende themagroepen: Afval & Kringlopen, Voedsel en Landbouw, Energiewerkplaats en Zorg Lokaal Fryslân. Vanuit Netwerk Duurzame Dorpen worden inspira-

tiebijeenkomsten georganiseerd waar belangstellenden een algemeen beeld kunnen krijgen van de verschillende projecten en mogelijkheden, geïnformeerd worden, en geïnspireerd raken door andere dorpen. Op speciale themabijeenkomsten worden onderdelen meer uitgediept. Deze zijn vooral bedoeld voor groepen die al met een concreet project bezig zijn.

De meeste belangstelling bestaat voor duurzaamheidsprojecten op het gebied van energie, vertelt Johannes de Jong. Daarnaast was er in 2014 veel belangstelling voor de zorg. Met het oog op de veranderingen binnen de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) gaan dorpen meer zorg- en welzijnstaken zelf oppakken. De themagroep Zorg Lokaal bundelt deze initiatieven. Ook voor het thema kunst en cultuur is veel interesse. ‘Dorpen springen in op Kulturele Haadstêd 2018’, verklaart Johannes deze belangstelling.

Bij Doarpswurk is naast de landelijke netwerkco-

Doarpshelp Ketlik/ Mildaam

De overheid stimuleert mensen om zo lang mogelijk thuis te blijven wonen. Ook zelf blijven ouderen vaak het liefst in hun eigen vertrouwde dorp en omgeving wonen. Dat is ook de insteek van Doarpshelp Ketlik/Mildaam. De vrijwilligersorganisatie stimuleert iedereen om zo lang mogelijk van een mooie woonomgeving te genieten.

Doarpshelp Ketlik/Mildaam is een initiatief van de plaatselijk belangen van beide dorpen. Uit een enquête bleek dat er onder ouderen behoefte was aan ondersteuning op bepaalde vlakken. 'Het kan gaan om het doen van boodschappen, even in de tuin helpen of naar de dokter', vertelt Menno de Bruin uit Katlijk, één van de vrijwilligers. Het werk van de vrijwilligers wordt zeer gewaardeerd in de dorpen. Tijdens de vergadering van plaatselijk belang kregen ze een luid applaus toen ze vertelden over hun organisatie. Een dorps hulp past goed in een geparticipeerde samenleving, zegt vrijwilligster Anneke Zwanenburg uit Mildam. 'Eigenlijk waren wij er al mee bezig voordat de regering het opperde.' Als het vrijwilligerswerk er niet zou zijn, betekent dat dat de ouderen die zich niet meer helemaal zelf kunnen redden, eerder naar bijvoorbeeld Heerenveen zouden moeten verhuizen. 'Mensen vinden het een veilig gevoel dat ze kunnen terugvallen op iemand van de werkgroep. En mensen vinden het ook fijn dat je langskomt om even een praatje te maken.'

Energiewerkplaats

Netwerk Duurzame Dorpen bestaat uit zestien verschillende themagroepen, variërend van Afval & Kringlopen tot Zorg & Welzijn. De grootste themagroep is Energie & Klimaat. In veel dorpen zijn initiatieven ontwikkeld die zich richten op energiebesparing en -opwekking, en in- en verkoop van duurzame energie. De Energiewerkplaats ondersteunt deze projecten.

De Energiewerkplaats is in 2014 officieel van start gegaan en is een gezamenlijk project van Doarpswurk en de Friese Milieu Federatie. Vanuit de Energiewerkplaats worden de vele burgerinitiatieven die zich richten op duurzame energie – ruim 80 in Friesland – ondersteund en van de nodige informatie voorzien. Zo heeft de Energiewerkplaats een SDE+-loket opgericht waar initiatiefnemers worden geholpen bij hun subsidieaanvraag. Ook voor andere vragen over bijvoorbeeld het gezamenlijk aankopen van zonnepanelen, het opzetten van een energiecoöperatie in het dorp, of het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek kunnen de initiatiefnemers hier terecht. De

Energiewerkplaats zoekt vervolgens deskundigen binnen het netwerk of huurt externe deskundigen in die dorpen kunnen adviseren en begeleiden. De grote kracht van een netwerkorganisatie is dat initiatiefgroepen van elkaar kunnen leren. In samenwerking met Netwerk Duurzame Dorpen organiseert de Energiewerkplaats zowel inspiratiebijeenkomsten als verdiepingsbijeenkomsten. Inspiratiebijeenkomsten zijn vooral voor dorpen die zich oriënteren op de mogelijkheden van duurzame energie. Op de verdiepingsbijeenkomsten worden meer inhoudelijke thema's behandeld, zoals juridische, technische en economische vraagstukken.

“ Het moment van Titus Sijmonsma

Soms komen je werk en je passie bij elkaar en kun je mensen en organisaties verbinden vanuit een hele andere invalshoek. Voor mij was zo'n moment Carniforum op 20 juni, het provinciaal evenement waarbij de bezoekers een andere kijk op vleesproductie en consumptie werd gegeven. Ik was via de Voedselwerkplaats van Netwerk Duurzame Dorpen bij dit evenement betrokken, maar ook als jager, mijn andere grote passie.

ordinator, Tom Vellinga, ook het steunpunt voor Fryslân gevestigd. Daarnaast zijn er steunpunten in andere provincies, die op hun beurt weer lokale partners zoeken en eigen projecten en themagroepen opzetten en ondersteunen. Er is zelfs internationale belangstelling in Vlaanderen en Finland. Naast het aantal dorpen en steunpunten groeit ook het aantal regionale en landelijke organisaties die zich willen verbinden met het netwerk, zoals Keunstwurk, Sport Fryslân, IVN en LKCA. www.netwerkduurzamedorpen.nl

Zorg Lokaal

De zorg is volop in beweging. Met ingang van 2015 is de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) van toepassing; in 2014 werden hier al volop voorbereidingen voor getroffen. Kernpunt van de

nieuwe wetgeving is dat de burger langer zelfstandig thuis kan wonen en hierbij hulp krijgt van professionele instanties, maar ook van familie en de omgeving. Zorg en welzijn komen daarmee voor een deel ook bij de dorpsbewoners terecht.

Voor dorpen is dit een nieuwe situatie die veel vragen oproept: wat voor behoefte is er in een dorp en hoe vul ik dat in? De themagroep Zorg Lokaal binnen Netwerk Duurzame Dorpen ontwikkelt methodes en werkwijzen waarmee dorpen aan de slag kunnen. Daarbij kan gedacht worden aan uiteenlopende zaken. Zoals de huisvesting van thuiszorg- en welzijnsorganisaties in het dorps huis tot een klussendienst en een vervoersdienst voor ouderen. Maar ook het verrichten van eenvoudige huishoudelijke taken en het opzetten van een eetgroep. Voor een dorps huis kan een dergelijke ontwikkeling weer een kans zijn om extra activiteiten en daarmee ook extra inkomsten te genereren.

In de themagroep Zorg Lokaal werken Doarpswurk

en Partoer nauw samen aan de ondersteuning van lokale zorginitiatieven. De initiatieven en vragen vanuit de dorpen zijn erg verschillend, ervaart Titus Sijmonsma die namens Doarpswurk bij het project is betrokken. 'Ieder dorp is anders en het hangt van bijvoorbeeld de sociale cohesie en verbondenheid af wat er wordt opgezet. Wij krijgen vragen van dorpsbelangen en verwijzen deze door naar andere dorpen waar al een initiatief is opgezet dat vergelijkbaar is.' Op inspiratiebijeenkomsten van Netwerk Duurzame Dorpen vertellen dorpen over hun ervaringen en daarmee inspireren ze weer andere dorpen. Actueel is de oprichting van een zorgcoöperatie in een dorp. Met name in Noord-Brabant zijn hier al veel ervaringen mee opgedaan en deze kunnen weer worden gebruikt door andere dorpen.

Dorpscoöperatie verhuurt eigen woningen

Woningbouwvereniging Elkien trekt zich terug uit kleine dorpen en zal op termijn daarom de huurwoningen afstoten. Voor het dorp Wûns reden om zelf de verhuur op zich te nemen. Op 19 mei 2014 werd daarvoor de coöperatie Mienskip Wûns opgericht. Het dorp is daarmee voorloper in Nederland en dient als voorbeeld voor menig ander dorp.

Nynke Talstra is namens Doarpswurk vertegenwoordigd in de werkgroep die het dorp begeleidt in de zoektocht naar de juiste invulling van de coöperatie. Want het zelf verhuren van woningen heeft nogal wat voeten in de aarde. Na de oprichting van de coöperatie is daarom hard gewerkt aan de statuten en het huishoudelijk reglement. Belangrijk zijn bijvoorbeeld de toewijzingscriteria voor de woningen. Wie krijgt voorrang, wie heeft inspraak in de toewijzing, hoe is belangenverstrengeling te voorkomen, allemaal zaken die goed verankerd moeten worden in de statuten en het reglement. 'Ik beschrijf de methodiek', vertelt Nynke. 'Wûns loopt landelijk voorop met deze coöperatie en door nu goed te omschrijven hoe de coöperatie gestalte krijgt en welke stappen er worden uitgevoerd, hoeven andere dorpen dit wiel niet nogmaals uit te vinden.'

Jirsum heeft inmiddels ook een dorpscoöperatie die zelf woningen wil verhuren die Elkien wil afstoten. 'Het dorp heeft ons benaderd om het proces te begeleiden. Wij kiezen geen partij, maar zien erop toe dat er voortgang in het proces zit. Je zou ons kunnen zien als smeerolie tussen de verschillende partijen', zegt Nynke.

Vereniging Doarpskorporaasje Jirsum

Op de jaarvergadering van plaatselijk belang in Jirsum werd bekend dat woningcorporatie Elkien geen geld meer wil steken in de seniorenwoningen van Dekemahiem. Een groep bewoners stak de koppen bij elkaar en binnen een jaar was de Vereniging Doarpskorporaasje Jirsum een feit.

Na de vergadering van plaatselijk belang werd een initiatiefgroep opgericht en het dorp geraadpleegd. Een grote meerderheid van de bewoners vond dat de woningen moesten worden behouden en opgeknapt. Voor de initiatiefgroep reden om een businessplan te maken en te onderzoeken of koop, renovatie en daarna verhuur van de woningen in eigen beheer mogelijk was. Na veel onderzoek, overleg en rekenwerk kregen ze de financiering – circa een miljoen euro – rond dankzij inbreng van de provincie Fryslân, gemeente Leeuwarden, Elkien, de Rabobank en enkele financiers uit het dorp.

Ook de juridische kant moest goed worden dichtgetimmerd. 'We zijn de kleinste woningbouwvereniging en uniek in Nederland', zegt penningmeester Bouke de Vries niet zonder trots. Zo'n voorloperspositie kent echter ook nadelen: de materie is voor alle partijen nieuw en iedereen moet nog positie bepalen. Veel overleg vindt plaats op het kantoor van Doarpswurk, waar Nynke Talstra zorgt voor ondersteuning en procesbegeleiding.

Het samen de schouders eronder zetten zorgt voor veel voldoening en energie. 'Dit is mienskip op en top. Je ziet dat er reuring komt in het dorp en dat er ook op andere fronten actie wordt ondernomen om de leefbaarheid te behouden. We hebben als Doarpskorporaasje bijvoorbeeld nu een aanbod gekregen om de katholieke kerk over te nemen. Die komt leeg door de fusie met de parochie Leeuwarden. We weten nog niet of we dit doen, maar laten wel onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. Zo zijn er ook al studenten van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden aan het onderzoeken hoe de woningen van Dekemastate aantrekkelijker kunnen worden gemaakt voor meerdere doelgroepen. Het zijn dan wel seniorenwoningen, maar we willen er een gemêleerde huurdersgroep in.'

Masterclass leefbaarheid

Wat is leefbaarheid? En hoe kan profilering van een wijk, dorp of regio een positieve impuls geven aan de leefbaarheid? Die vraag stond 10 december 2014 centraal tijdens de Masterclass Leefbaarheid in Nieuwehorne. Ruim zeventig aanwezigen, veelal bestuurders van gemeenten, bogen zich over dit onderwerp.

In de workshops werd duidelijk dat er verschillende vormen van leefbaarheid zijn en dat die leefbaarheid op verschillende manieren is te beïnvloeden. In Garyp zorgt nieuwe bedrijvigheid in de voormalige melkfabriek voor werkgelegenheid en daarmee ook voor sociaal-economische leefbaarheid. De Dorpsontwikkelingsmaatschappijen (DOM) in Noordoost Friesland (Ee, Metslawier, Paesens en Holwerd) richten zich vooral op de fysieke leefbaar-

heid en pakken verwaarloosde woningen en 'rotte kiezels' in de bebouwing aan. Wijnjewoude werd als voorbeeld genoemd van een dorp waar een krachtig dorpsbelang met verschillende werkgroepen, een duidelijke visie ontwikkelde en ervoor zorgde dat er weer actie en sociale binding kwam in het dorp. Dit is een voorbeeld van sociale leefbaarheid.

Nynke Talstra van Doarpswurk was één van de organisatoren. Zij zit namens Doarpswurk in het Fries Team Demografische Ontwikkelingen (FTDO), oftewel het 'Krimpteam'. Doarpswurk neemt deel aan het FTDO, samen met afgevaardigden van de Friese woningcorporaties, de Vereniging Friese Gemeenten, Partoer en het Kenniscentrum Krimp Noord Nederland. Het doel van dit team is om samen met de zogenaamde 'ambassadeurs' (Friese bestuurders en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties) demografische effecten 'op het netvlies' te krijgen bij instanties, gemeenten en uiteindelijk natuurlijk bij de inwoners van

Fryslân. Hiertoe worden kennis en ervaringen gedeeld, ontwikkelingen belicht en ook worden jaarlijks één of meerdere masterclasses georganiseerd voor Friese bestuurders en politici.

Doarpswurk Mienskip

Het bestuur van Doarpswurk heeft in 2014 besloten de Deelnemersraad op te heffen. In plaats daarvan wordt een klankbordgroep ingesteld die meedenkt over het beleid van Doarpswurk, suggesties en ideeën aandraagt, adviezen geeft en de inhoudelijke doelstelling toetst. Daarnaast staat in de statuten dat er ieder jaar een deelnemersdag moet worden georganiseerd, zoals de Inspiratiedag op 21 november.

Op deze inspiratiedag konden deelnemers – dorpsbelang- en dorpshuisbestuurders en burgerinitiatieven – aangeven waar volgens hen de speerpunten voor Doarpswurk moeten liggen. Ook konden ze zich aanmelden voor de nieuwe klankbordgroep 'Doarpswurk Mienskip'. Achttien personen uit alle geleidingen gaven hier gehoor aan. Doarpswurk Mienskip wordt in 2015 verder vormgegeven.

Inspiratie voor de toekomst

De samenleving verandert en daarmee ook het werk van Doarpswurk. Doarpswurk wil meer adviseren en ondersteunen aan de hand van de vragen die bij de doelgroep leven. Die doelgroep – dorpsbelangen, dorpshuizen en burgerinitiatieven – moet dan wel kunnen aangeven waar behoefte aan is en welke thema's ze belangrijk vinden. Op de Inspiratiedag op vrijdag 21 november werden de piketpalen geslagen.

De Inspiratiedag werd gehouden in hartje Raerd, waar centraal vanuit drie locaties kon worden gewerkt: het kantoor van Doarpswurk, het tegenoverliggende dorpshuis en de kerk aan de overkant. Zo kon optimaal gebruik worden gemaakt van de ontmoetingsruimten die zo belangrijk zijn voor een dorp. De middag begon met een bijdrage van gedeputeerde Johannes Kramer, voorzitter Jan Waterlander en directeur Jan Hendrik Jansen. Ook werd de film over dorpshuizen getoond die mede door Tom Vellinga en Jaap Bijma is ontwikkeld. Deze

laat zien dat een dorpshuis als ontmoetingsplaats een universele behoefte is voor de leefbaarheid. Niet alleen in Fryslân en Nederland, maar overal ter wereld zijn dorpshuizen of vormen daarvan te vinden.

Na deze algemene introductie gingen de deelnemers – de kerk zat vol – uiteen in verschillende inspiratiesessies. Er was een sessie over zorg, duurzame dorpshuizen en kunst. In het dorpshuis kon vervolgens de ontmoeting en het netwerken worden voortgezet onder het genot van

een stamppotbuffet. Ook waren er verschillende sprekers die hun initiatief kenbaar konden maken op de zeepkist.

Het avondprogramma was bedoeld om samen met de doelgroep de belangrijkste thema's voor Doarpswurk op een rijtje te krijgen. De hoofdthema's die eruit sprongen waren energie en klimaat (dorpshuizen), zorg en welzijn en voorzieningen. Uit de antwoorden op de vraag waar Doarpswurk zich vooral voor moet inzetten, bleek dat er vooral behoefte aan ondersteuning en advies is op het gebied van vrijwilligerswerk, het betrekken van niet-actieve bewoners, onderhoud, ver- en nieuwbouw van dorpshuizen, verduurzamen van dorpshuizen en wet- en regelgeving.

« Het moment van Jaap Koen Bijma

Vaak word ik gevraagd om mensen te inspireren met goede ideeën rondom duurzame dorpsontwikkeling of initiatiefkunde. Soms bedenk ik de ideeën zelf, maar dikwijls wordt ik natuurlijk ook geïnspireerd. Door Herman Wijffels bijvoorbeeld, mijn leraar op de Internationale School voor Wijsbegeerte waar ik op 7 mei een bijeenkomst volgde. Een compleet mens én met goede ideeën. Als ik dan na zo'n studiebijeenkomst terug ga naar Fryslân, voel ik me helemaal opgeladen en realiseer ik me dat er werk aan de winkel is, voor mijzelf en de ontwikkeling van de wereld.

Andere kijk op dorpen en besturen

De participatiesamenleving vraagt om een andere insteek van besturen. Actieve dorpsbewoners komen steeds vaker met eigen ideeën en initiatieven en schakelen daarna pas de gemeente in. Voor zowel dorpsbewoners als gemeenteambtenaren en –bestuurders is dit een nieuw fenomeen. Jaap Koen Bijma ontwikkelde daarom de cursus 'Initiatiefkunde' voor zowel dorpsbewoners als ambtenaren. De tijd dat een dorp een wensenlijstje inleverde bij de gemeente en vervolgens afwachtte hoeveel subsidie daarvoor beschikbaar was, is voorbij. Groepen bewoners komen nu met uitgewerkte ideeën en zoeken vervolgens naar de juiste weg om de plannen gerealiseerd te krijgen. 'Dorpen moeten de switch maken van politieke besluiten naar zelf

dingen oppakken. Dat roept vragen op bij zowel de overheden als in de dorpen zelf. Initiatiefnemers moeten de vaardigheid hebben om dingen te zien binnen het dorp; wat is er nodig om dynamiek in het dorp te krijgen en te houden bijvoorbeeld, en hoe krijg je vervolgens genoeg draagvlak voor je initiatief. Ambtenaren moeten leren te beoordelen wat de status van zo'n initiatief is. 'Waar moet een goed plan aan voldoen en hoe serieus is het?', legt Bijma uit. In kleine groepjes ambtenaren en initiatiefnemers uit dorpen experimenteerde hij in 2014 met de materie en ontwikkelde hij de cursus die in 2015 wordt uitgerold.

Initiatiefkunde wordt ook de bouwsteen voor het maken van dorpsvisies. 'Dorpen moeten niet meer op externe bakens voeren zoals het gemeentelijk beleid, maar zich meer intern gaan richten: wat vinden we als dorp belangrijk, daar gaat het om. Dat vraagt een andere kijk en vaardigheden dan het opstellen van een wensenlijstje en het opschrijven

van de losse stoeptegels. Het gaat om het proces: mensen die samen nadenken hoe hun leefomgeving eruit moet komen te zien en vervolgens hoe ze dat kunnen realiseren. Daarbij richten ze zich niet alleen op het dorp zelf, maar ook op zaken als duurzaamheid en een betere leefomgeving.'

Wat verder voorbij kwam in 2014

Buurtmeter

Om snel en gemakkelijk inzicht te krijgen in de leefbaarheid van een dorp, hebben Doarpswurk en Partoer op verzoek van woningcorporatie Elken en de gemeente Súdwest-Fryslân de Buurtmeter ontwikkeld. Via een online vragenlijst worden verschillende thema's besproken. Het gaat daarbij vooral om sociale aspecten van leefbaarheid, zoals het verenigingsleven en het gevoel van veiligheid. Behalve input voor een toekomstvisie is de Buurtmeter ook bedoeld om mensen met elkaar in gesprek te krijgen.

Kwaliteitszorg

Voor bestuurders van dorpshuizen valt het niet mee om zicht te houden op alle ontwikkelingen en regelgeving en vaak is onduidelijk of wel aan alle eisen wordt voldaan. Het kwaliteitszorgtraject 'Goed voor Elkaar' speelt hierop in. Het traject is in 2009 als project van Doarpswurk gestart en bleek in een behoefte te voorzien. In het kwaliteitszorgtraject worden knelpunten en problemen in kaart gebracht en actiepunten opgesteld voor de bestuurders. Het gaat daarbij om zaken als wet- en regelgeving, barexploitatie, vrijwilligersbeleid en andere zaken die te maken hebben met het runnen van een dorpshuis. In 2014 is het traject gestart in Ternaard en Wijnjewoude.

Dorpshuizen.nl

Het platform Dorpshuizen.nl is een onderdeel van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen (LVKK). Dorpshuizen.nl bestaat uit bestuursleden en medewerkers van provinciale steunpunten voor dorps- en gemeenschapshuizen. Zij komen elk kwartaal bijeen om te spreken over zaken die de ondersteuning van dorps- en gemeenschapshuizen betreffen. Doel is de activiteiten en de dienstverlening op elkaar af te stemmen, kennis te delen, te leren van elkaars ervaringen en succesvolle projecten van elkaar over te nemen. De site dorpshuizen.nl is in 2014 geheel vernieuwd. De site bevat veel informatie voor dorpshuisbesturen, die zijn gebundeld in de Vraagbaak. Nieuw is de mogelijkheid om ideeën te posten en zo andere dorpshuizen te inspireren. Ook de film over dorpshuizen die Doarpswurk heeft gemaakt, is te vinden op deze site.

Gebouw van Betekenis

Doarpswurk zet zich in voor dorpshuizen in Fryslân, maar de ontwikkelingen van de samenleving en de gevolgen daarvan voor dorpshuizen gelden voor het hele land. Vandaar dat ook landelijk veel wordt samengewerkt en kennis wordt uitgewisseld. In 2014 is het project 'Meer dan Stenen' van de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen afgerond, waarvan onder meer de vernieuwde Vraagbaak op www.dorpshuizen.nl een product is. In oktober 2014 is een vervolg hierop, het project 'Gebouw van Betekenis', van start gegaan. In dit project worden vier actuele thema's voor dorpshuizen uitgediept: WMO, duurzaamheid, multifunctionaliteit en accommodatiebeleid. Middels pilots, brochures en themabijeenkomsten worden kennis en ervaringen over deze thema's opgedaan en verspreid onder de ruim 2500 dorpshuizen in Nederland.

Wijkvisie De Middelsee

Nynke Talstra van Doarpswurk ondersteunt en begeleidt in opdracht van de gemeente Súdwest-Fryslân de wijkverenigingen van Bolsward bij het maken van een wijkvisie. Op 19 februari vond de aftrap plaats van de wijkvisie van De Middelsee. Een werkgroep bracht verschillende punten naar voren die in de visie kunnen worden verwerkt. De Middelsee is na Noord-II de tweede Bolswarder wijk die onder begeleiding van Doarpswurk werkt aan een wijkvisie.

Drank- en horecawet

Op 1 januari 2014 trad de nieuwe Drank- en Horecawet in werking. De wet heeft tot doel het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. Daarnaast moet de wet oneerlijke concurrentie van wijk- en dorpshuizen en sportkantine ten opzichte van de reguliere horeca tegengaan. In gemeentelijke verordeningen zijn regels opgesteld die deze paracommerciële activiteiten regelen, bijvoorbeeld door een maximum te stellen voor het aantal feesten en partijen van persoonlijke aard die mogen worden gehouden. Ook zijn regels gesteld voor te hanteren sluitingstijden. In veel gemeenten zijn informatie-avonden voor dorpshuizen en horeca georganiseerd en in sommige gemeenten is intensief overleg tussen de partijen. Doarpswurk ondersteunt dorpshuisbestuurders bij deze overleggen.

Van papieren communicatie naar duurzame communicatie

Doarpswurk is volop in ontwikkeling. Zowel op organisatorisch gebied maar ook met de uitstraling naar buiten. De website is vernieuwd, de lay-out van de nieuwsbrief sluit hierop aan en via de Sociale Media zijn we nu ook te volgen. Dit is de reden dat dit het laatste jaarbericht is die je via de post ontvangt. Heeft Doarpswurk nog geen actueel e-mailadres van jou? Stuur dan even een mail naar info@doarpswurk.nl en schrijf je via de website direct in voor de nieuwsbrief.

Sociale Hygiëne

Doarpswurk en Sport Fryslân bieden ieder jaar een cursus Sociale Hygiëne aan voor bestuurders van dorpshuizen en sportkantine. Een dorpshuis waar alcohol wordt geschonken is volgens de Drank- en Horecawet verplicht om een Drank- en Horecaverunning te hebben. Een vergunningseis is dat minimaal twee 'leidinggevendenden' beschikken over een Verklaring Sociale Hygiëne. Deze moeten erop toezien dat de regels voor verantwoord alcoholgebruik worden nageleefd.

Bûtenút Foarút

Provinsje Fryslân wil graag initiatieven ondersteunen op het gebied van openbaar vervoer op het platteland. De subsidieregeling Bûtenút Foarút is in het leven geroepen om projectideeën over vervoer op het platteland daadwerkelijk uit te voeren door ze financieel te ondersteunen. Gedeputeerde Johannes Kramer promoveerde de subsidieregeling tijdens de Inspiratiedag van Doarpswurk op 21 november. Daar was ook de promotiebus van de subsidieregeling aanwezig. Doarpswurk ondersteunt het project door dorpen die vragen of problemen hebben met het openbaar vervoer op de mogelijkheden van de subsidieregeling te wijzen.

“ Het moment van Jan Hendrik Jansen

Op 19 mei begon ik als directeur Doarpswurk en dat heeft mij veel gebracht: veel waardering voor het Friese platteland en de Friese dorpen en een introductie in de Friese taal en cultuur. Ik heb heel veel nieuwe en interessante mensen leren kennen die zich als vrijwilliger of als professional inzetten voor de leefbaarheid; en sûkerbôle, oranjekoek en ander lekkers. Meer dan de gemiddelde Groninger in heel zijn leven mee mag maken, overkwam mij in 7 1/2 maand. Ik ben er blij mee.

Slecht internet beperkt ondernemers in Friesland

Internet is niet meer weg te denken uit de samenleving. Steeds meer zaken, zowel privé als zakelijk, worden online geregeld. Voor veel ondernemers is internet zelfs een randvoorwaarde om hun bedrijf te kunnen voeren. Snel internet wordt daarom steeds belangrijker, maar is nog niet voor iedereen beschikbaar. Vooral op het platteland is er nog sprake van traag internet. Een betere ontsluiting van de digitale snelweg is voor zowel ondernemers als scholen en burgers op het platteland daarom van groot belang. Provinsje Fryslân wil de aanleg van glasvezelverbindingen waarmee supersnel internet mogelijk is provinciebreed aanpakken. Groot knelpunt is de grote spreiding van afnemers en de hoge kosten voor aanleg die dat met zich meebrengt.

Om te voorkomen dat het bedrijfsleven in Fryslân de boot naar de nieuwe digitale wereld zou missen, werd Fryslân Ring opgericht. Gekozen werd voor een coöperatie waarvan bedrijven en instellingen bij aansluiting automatisch lid worden. Fryslân Ring adviseert bedrijven en instellingen over de mogelijkheden tot kostenbesparing en procesinnovatie met glasvezelbreedband en behartigt de belangen van haar leden bij de leveranciers van glasvezelinfrastructuur en diensten. Door slim te onderhandelen en te schakelen kunnen de graaf- en aansluitkosten worden verlaagd. Doarpswurk ondersteunt deze opzet en brengt belanghebbenden bij elkaar. 'Wij pikken signalen op uit dorpen en zetten werkgroepen op van belanghebbenden die een glasvezelnetwerk willen realiseren. Breedband internet is de digitale snelweg voor de toekomst', zegt Titus Sijmonsma.

Colofon

Doarpswurk

Buorren 28, 9012 DH Raerd (Súdwest-Fryslân)

0566-625010 info@doarpswurk.nl www.doarpswurk.frl

Het jaarbericht 2014 werd gemaakt door Doarpswurk, juni 2015

Grafische vormgeving:

Ontwerpburo Statuur

Tekst:

Ida Hylkema & Doarpswurk

Eindredactie:

WINI

Fotografie:

Doarpswurk & diverse dorpen

Drukkerwerk:

Drukkerij van der Eems